

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCCCCXXXVIII. ad annum MCCCCXL.

Parisiis, 1644

Collatio Dvodecima. Die IV. Decembris. Secundo, tertio & quarto diebus.
Abbas generalis Cisterciensium orat nomine ducis Burgundiae.
Professiones fidei Charisii & aliorum fuisse admissas in Concilio, ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-15490

COLLATIO DVODECIMA.
DIE IV. DECEMBRIS.ANNO
CHRISTI
1438.^a Secundo, tertio & quarto diebus.

^a Nimirum orationem ducis Burgundie oratoris, & duas disputationes tribus diebus habitas, unica collatione perstrinxit Andreas. Quas brevissime tantum innuit Græcus scriptor in 21. & 24. sessionibus.

*Abbas generalis Cisterciensium orat nomine ducis Burgundie.
Professiones fidei Charisii & aliorum fuisse admittas
in Concilio, quia non continebant
contraria symbolo.*

AND. DIE quarta Decembris in conventionem cunctis absentibus, locus Græcorum deputatorum vacans erat. Intuebatur quisque, cur hoc evenisset: & quia inter colluctationem præcedentem & hanc, solennes ducis Burgundie legati aduenerant, ac summo pontifici Græcisve præsentibus, Concilio œcumenico solennem orationem fecerant, & imperatori Græcorum nil dixerant in publico: nunc Cabilonensis episcopus ex oratoribus qui ex duce venerant, primus assurgens, hæc inquit imperatori.

CABILON. Illustrissimus princeps dux Burgundie toto desiderio inflammatus ad unionem Græcorum, has literas tuæ serenitati mittit cum salute. Et quia continent credentiam, nos sumus parati eas vobis explicare in palatio serenitatis vestræ.

AND. Imperator illis receptis, misit suum interpretem ad respondendum secretae ambasiatoribus: qui demum reuersus ad imperatorem, iterum rediit ad ambasiatores.

LV D. Dic, oro, quid illi exposuerunt?

^b Dixi in prima nota ad t. collatione, hoc opus Andree adhuc desiderari.

AND. Quæ per Concilium gesta sunt alibi, ^b cuncta adscripsimus: hoc in conuentu disposuimus nil aliud extra proferre, nisi quæ fidei discussionem concernunt. Sed quia exhortatio hæc principaliter extitit ad hanc fidei unionem, referam quæ grauiter exposita fuerunt per religiosum virum ætate & doctrina venerabilem, generalem abbatem Cisterciensem, qui quartus inter oratores fuerat. Primus namque in ordine fuerat episcopus Morinensis, qui in curia degens honore adiunctus fuerat: sicque nihil dixit. Secundus episcopus Cabilonensis, qui primus in referendo fuit. Sed quia omnia in expositis per venerabilem patrem hunc contenta sunt, huius relatione dictorum

rum

rum illa videbuntur exposita. Tertius fuit episcopus Niuernensis, qui vt primus silentium seruauit. Quartus exiit abbas praefatus.

LVD. Dicas praefati patris exposita.

AND. His verbis Concilio peroratus est.

Sequitur oratio.

Si fuscillam iunco texerem, aut, vt beati Hieronymi verbis vtar, si palmarum complicans folia, in sudore vultus mei ventris sollicitamenta tractarem, me nemo reprehenderet, neque detractorum Deo odibilium morsibus exponeretur corrodendus. Nunc autem cum ego imperitus scientia & sermone, altiora me contra Sapientis documentum quaerere videar, & opus arduissimum, quod meo siquidem maturius eloquium decuisset, in insipientia mea nitar aggredi, declarare videlicet desiderandos a quolibet catholico fines, puta perfectam orientalis ecclesiae cum Latina vnionem, patrum quoque tam reuerendissimorum dominorum cardinalium, quam ceterorum dominorum & ecclesiasticorum Basileae congregatorum, cum sanctitate vestra, beatissime pater, concordiam & pacem: quos fines indefessis laboribus, continuisque suspiriis profequitur & intendit deuotissimus sanctae matris ecclesiae filius dominus Philippus, Dei gratia dux Burgundiae, qui nos hic astantes suae celsitudinis ducalis oratores & nuntios ad eandem sanctitatem vestram praesensque sacrum Concilium destinauit: si quo minus, beatissime pater, sacraque Synodus, vobis ingenita benignitas meum ceu nimis mox detegendum supportauerit imperfectum, quanam adesse mihi poterit subuentionis occasio, vt aduersum me in derisum non loquantur qui sedent in porta? Itaque ex propriis loqui non contendam, sed ea solum differere mihi animus est, quae ipse sapientissimus princeps posuit in ore meo. Magnam proinde concepi fiduciam, quod etsi non meis meritis, contemplatione tamen & reuerentia tanti tamque catholici principis, vestrae miserationes meam patienter sufferant ignorantiam; quodque pater misericordiarum, qui linguas etiam infantium facit disertas, sermones meos rectos & bene sonantes faciet in auribus vestris. Et hac spe fretus, in hac quoque protestatione specialiter confidens, quod omnia per me dicenda omni-

modæ correctioni & determinationi vestræ sanctitatis, beatissime pater, præsentisque sacri Concilii submitto, relictam mihi per reuerendissimum in Christo patrem dominum episcopum Cabilonensem expositionis per nos oratores coram hoc præcellenti auditorio fiendæ secundam particulam, prout ab alto mihi concedetur, conabor festinanter absoluere. Præsuppositis igitur veritatibus notissimis, siquidem longe magis factò quam verbo clarescentibus, quibus oratio tam secunda quam facunda ipsius reuerendissimi in Christo patris domini episcopi Cabilonensis illustrissimum principem dominum ducem Burgundiæ, vestræ sanctitatis, beatissime pater, filium obedientissimum, super extollendis virtutibus & amplissimis dignitatum titulis fore multipliciter insignitum, declarauit eleganter & abunde pro aliquali mediorem declaratione, quibus ipse potentissimus princeps sua sanctissima desideria de procurando & ponendo in ecclesia Dei vnionem & pacem confidit & desiderat efficaciter posse perfici, pro quorumque practica & feruenti prosecutione hos tot tantosque reuerendos nuntios, nobiles & insignes viros per tanta tamque periculosa itinerum spatia ad eandem sanctitatem vestram præsensque sacrum Concilium destinat, verba præmittere non confundor. Pridem in epistola Misæ recitata, quæ beatus Apostolus dudum Philippenses exhortans ad perficiendum opus quod cœperant, in i. capite epistolæ ad Philippenses ipsos direxisse legitur, cum diceret: *Oro vt caritas vestra magis ac magis abundet.* Quorum verborum intelligentia ex causa dicendi faciliter accipitur, si considerationis acies paululum circa deductionem figatur Apostoli, qui postquam Philippenses de felici operis per ipsos inchoati consummatione securos reddisset, dicens: *Confido quia qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet vsque in diem Iesu Christi.* Rursus plane demonstrans se velle huiusmodi operis cooperatorem & coadiutorem esse, continuo subiunxit hoc: *Oro vt caritas vestra magis ac magis abundet.* Quoniam enim ad inchoandum perficiendumque quodcumque opus bonum virtus caritatis, quam theologi virtutum matrem & formam appellant, sit necessaria, idem Apostolus in prima epistola ad Corinthios pulcre profundeque pertractans, linguis loqui

Philip. i.

ANNO
CHRISTE
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

angelorum, omnia noscere mysteria, fidem ad transferendos montes habere, cibare pauperes, in prophetiis seu aliis quibuscumque perfectionibus abundare, vbi caritatem abesse contigerit, nihil prorsus valere, tandem veraciter concludit & determinat. Et vbi caritas non est, inquit magnus Gregorius, quid est, quod possit prodesse? Vbi vero caritas est, quid est, quod possit obesse? Caritatis siquidem proprium est, vt idem Gregorius testatur, nutrire concordiam, seruare composita, coniungere dissonantia, dirigere praua, & virtutes ceteras perfectas suo munimine solidare. Cum igitur homines extra caritatem qua Deus & proximus diliguntur, constituti, contentionibus & litibus, qua seruos Dei, secundum Apostolum, non decent, insistentes, schismatibus & discordiis, quibus, iuxta Sallustium, magna res dilabuntur, inuoluti, in pace in idipsum nunquam dormientes aut quiescentes, sed semper aduersa sentientes & dicentes, prorsus nihil sint, nisi forte quoddam as sonans, & cymbalum tinniens: quid mirum si doctor gentium Paulus fidelitatem & veram dilectionis affectum, quibus Philippenses amplectebatur, manifestare volens, ipsos nedum ad habendum caritatem, qua discordias terminat & rancores tollit, sed etiam ipsos seruenter sollicitat & hortatur, vt eorum caritas magis ac magis semper abundet? Sane inter varios & multiplices effectus, quibus fidelitas & perfecta dilectio vnus ad alterum comprobatur, nullum qui de his tractant suis in scriptis eo inueniuntur euidentiore reliquisse, quam quo contentionum & diuisionum declinatio consulitur, reconciliationis & concordiae modus inducitur, & pax, si fieri possit, cum omnibus hominibus quaerenda suaderetur & habenda: hinc piissimus Saluator mundi, cuius omnis actio nostra est instructio, nihil tantum sicut concordiam & pacem suis inuenitur discipulis commendasse. *In hoc, inquit, cognoscent omnes, quod mei* Ioan. 13. *estis discipuli, si dilectionem & concordiam habueritis adinuicem.* Imo ipse dulcissimus Iesus, qui est pax faciens vtraque vnum, cum esset ex hoc mundo transiturus ad Patrem, pro quo specialius, quam pro vnitatem & concordiam sui corporis mystici, quod est ecclesia, legitur exorasse? *Pater, inquit, rogo vt sint vnum, sicut nos vnum sumus.* Ioan. 17.

Concil. Tom. 33.

Ff ij

Cant. 6.

In epistolis autem Pauli, in Ioannis & Petri, ceterorumque apostolorum canonicis, quorum vos, patres optimi, esse gloriamini successores, quid aliud præcipitur, quid aliud docetur aut annuntiatur, nisi pax & concordia fidelium, quodque multitudinis credentium sit cor vnum & anima vna? Quid autem sibi vult, quod sponsus ecclesiæ toties in canticis sponsam suam vocat vnam, dicens: *Vna columba mea, vna electa mea, vna perfecta mea?* quatenus fideles intelligant, vnitatem tam frequenti vöcum ingeminatione commendatam ad ecclesiam Dei sic pertinere, vt iam illi non sint de ecclesia, extra quam non est falsus, qui damnabiliter diuidunt ecclesiam, seu ipsam diuisam reducere ad vnitatem negligunt & contemnunt. Hinc sponsus ipse patienter demonstrando quantum sibi displiceat, quantumque sit periculosa in corpore suo, quod est ecclesia, quæcumque fuscitata diuisio, cum ad turbas in figuris loqueretur, nonaginta nouem oues in deserto relinquendas pro eundo ad illam quæ perierat, ipsamque propriis humeris reportando ad ouile, salubriter docuit & fecit: imo reprehensus a Iudæis, quia cum publicanis & peccatoribus manducaret, se non esse missum nisi ad oues quæ perierant domus Israel, & quod non est opus valentibus medico, sed male habentibus, constanter legitur respondisse. Per hæc, ni fallor, futuris ecclesiæ pastoribus luculenter insinuans, quanta ipsis incumbat necessitas, iuxta modum loquendi Apostoli, opportune & importune, per gloriam & ignominiam, & per infamiam & famam bonam iugiter prouidere & attendere, vt in grege Domini, in quo posuit eos Spiritus sanctus regere ecclesiam Dei, nulla omnino schismatis macula, nulla cicatrix insurgat vel maneat, neque vox illa nimium lugubris & detestanda resonet: *Ego sum Cephæ, ego sum Apollo.* Parua siquidem scintilla si diutius feruescere sinatur, filuam magnam frequenter incendit. Quemadmodum, dicente Gregorio, peccatum quod per pœnitentiam mox non diluitur, suo pondere ad aliud trahit. Quid enim horrendissimo schismati in Constantia nuper terminato tantam dedit durationem, ex qua omnis in orbe deformitas surrexit, nisi defectus ex negligentia extinguendi commune incendium, quod cito flammam emisit, quod in sui initio abs-

1. Cor. 1.

que iactura vel dedecore partium postea condemnata-
rum, tam faciliter quam feliciter fuisset extinctum? Vt
igitur voraces flammæ ignis schismatici his infaustis die-
bus vndique sicut scintillæ in arundinetis discurrentes, tan-
dem non inueniantur oues & ouile Christi miserabiliter
deuorasse, quid vtilius, quid decentius, quid denique in-
signius vero Dei vicario, ipsarum ouium summo pastori
suaderi potest aut consuli, quam vt pro obstando tam pro-
pinquo tamque periculoso incendio, cuius principiis re-
medium sero adhibitum nihil forte proficeret; pro conser-
uando integritatem tunicæ inconsutilis, quam neque cru-
deles milites Christum occidentes diuidere præsumpse-
runt; pro danda sibi & ecclesiæ Dei sponsæ suæ quiete &
pace, Græcis & barbaris, sapientibus & insipientibus lon-
ge lateque per orbem dispersis, quibus, vt loquitur Apo-
stolus, debitor est, tantam exhibeat humanitatem, tantam
clementiam demonstret, sicque ipsorum infirmitatibus
paterno condescendat affectu, quod generosi animi, qui
facilius ducuntur quam trahantur, affabilitate, beneuo-
lencia & mansuetudine potius quam rigore vel timore
victi, reiectis quibuslibet schismatum seminariis & fomen-
tis, ad fratres & coætaneos suos gloriantur festinanter oc-
currere, laboraturi, sicut omnino fieri necesse est, quod
ex omnibus Christi ouibus fiat vnum ouile & vnus pastor.
Ignoscere quippe, sicut ex sapientibus quidam testatur,
summum & nobile vincendi genus est: & Africanum Sci-
pionem, Iulium Cæsarem, ceterosque conquisitores orbis
plures, tandemque fideliores ex populis sibi rebellantibus
subditos & amicos comparasse ignoscendo, miserando,
largiendo, quam gladiis vtendo vel vinculis, veteres paga-
norum historiæ commemorant. Cum enim dicente mo-
rali Seneca, turpius nihil sit homini, quam cum eo bellum
gerere, cum quo semper amice vixerit. Cum rursus ani-
malia siluestria & bruta pacem & concordiam, sicut ce-
tera entia, naturaliter sic appetant, vt si ea diuidi abinui-
cem contigerit, vagis insistere discursibus, mugire, vlu-
lare, variosque fremitus & boatus emittere non cessent,
donec rursus vnumquodque cum sibi simili coniunctum
extiterit: quo pacto Christianis beatissimæ Trinitatis
immagine decoratis non conuenit, vt in eis rigor cuiuslibet

diuisionis sic lentescat, quod iuxta præceptum Apostoli, sol non occidat super iracundiam ipsorum, & relicto munere quod offerunt ante altare, si forte vnus aduersus alium aliquid habuerit, confestim & prius non vadat reconciliari fratri suo? Quis enim illos existimaret pro fratrum animabus seipsos cum Apostolo velle impendere, qui propter quascumque iniurias, seu temporales vtilitates, vel honores, reconciliationem & concordiam cum fratribus diligenter quærere & procurare denegarent, vel ipsas oblatas renuerent? An non, euangelio testante, & experientia nimis docente, omne regnum in se diuisum desolabitur, & omnes, sicut loquitur Apostolus, qui se inuicem mordent aut comedunt, tandem abinuicem confumentur? Quid enim Assyriis, quid Medis & Persis, quid Græcis & Romanis, quid denique nostris temporibus regnis & populis bella ciuilia & schismata reliquerunt, nisi lamentabilem patriarum desolationem, gloriosæ famæ attenuationem, corruptionem morum, & ad impune cuncta pertractanda facinora libertatem & licentiam? Quid ergo superest, si Græci (quod absit) non vnirentur cum Latinis, si Latini diutius inter se diuisi permanerent? Quid, inquam, superest, nisi quod terribilis Deus se demonstrans pœnitere quia fecit hominem, quemadmodum terrena regna de gente transfert in gentes propter iniustitias & iniquitates & diuersos dolos: ita quoque gloriam regalis sacerdotii, tam Græci quam Latini, propter eorum nimis continuatas discordias, miserabili seruituti ac regimini (sicut iam in parte factum cernitur) subiiciat & tradat illorum, qui gladium in vindictam malorum portant; tandemque oporteat, sicut beatus Bernardus deplorat amare, dominam gentium ancillari, & ancillam dominari? Si enim causantibus discordiis inter Christianos, iis temporibus pestiferis (proh dolor) vigentibus, quibus similes ab incarnatione Verbi Dei nemo vidit vnquam, discessionem ab ecclesia Romana fieri contigerit, quemadmodum hæretici Hussitæ, & eorum sequaces id desiderare, diutinque procurare non desinunt: cum beatus Apostolus in 2. ad Thessalonicenses palam innuere videatur, tunc finem mundi & diem nouissimum instare, aduentumque illius filii perditionis, qui dicitur Antichristus, esse

ANNO CHRISTI 1438.
 propinquum, quando huiusmodi fiet discessio. Quis sapiens merito non formidet se visurum in valde proximo superuenturas vniuerso orbi, præsertim ecclesiæ, tribulationes & angustias, quales mundus, ex quo gentes forte cœperunt, non habuit, si quo minus ipsi ecclesiastici Latini & Græci, saltem ex vexatione capientes intellectum, mox sibi inuicem dexteram dederint, seque, reiectis vltioribus diffugiis, ad osculum receperint, non fictæ sed veræ pacis: an non, vt cetera prætermittam horum periculorum testimonia, lamentabilis plurium ecclesiarum, præsertim cathedralium desolatio vtique proueniens ex pugnis & concertationibus duorum altarium in templo Domini erectorum, quorum vnum soluit quod aliud ligat, vnum destruit quod aliud ædificat. Cum autem videritis hæc fieri, inquit Saluator, qui sunt in Iudæa fugiant in montem, & qui supra tectum, non descendant, vt quid capiant in domo. Væ prægnantibus & nutrientibus in diebus illis. Has plane longe magis quam repentinum fulgur formidandas tribulationes & angustias piissimus atque deuotissimus princeps dominus dux Burgundiæ, vestræ sanctitatis, beatissime pater, filius obedientissimus, suis in præcordiis solerti meditatione reuoluens, ipsisque more suo catholico viribus mentis & corporis satagens occurrere, præ oculis quoque sapienter & salubriter habens, quod ex vnione sanctæ matris ecclesiæ, pace & concordia fidelium, earumdem tribulationum cessatio, vestræque sublimis personæ, beatissime pater, salus & quies, ac in æternum apud Deum & homines duratura commendatio, singulariter dependent, vt fidelitatem filialem, feruentissimum ac deuotissimum sinceræ dilectionis affectum, quibus vestram sanctitatem amplectitur & colit, opere & veritate palam demonstret, per nos hic præsentis suæ celsitudinis ducalis oratores & nuntios, in caritatis perfectæ visceribus, in totius humilitatis & reuerentiæ spiritu, eidem suæ sanctitati supplicat, quatenus vestræ pietatis oculos benigne dirigentes ad horrendissima scandala per vniuersas Christianitatis regiones extemplo disseminanda, si (quod absit) in agro dominico vestræ curæ specialiter commisso, lethifera schismatum superfeminarentur zizania, si Latini magis ac magis diuiderentur, seu diutius sic diuisi

permanerent, quod propter eorum contentiones ac discordias orientalis ecclesia se vel ad horam differret vnire cum Latina, festinanter & efficaciter prouidere dignemini, quod ecclesiam Dei sponfam vestram nulla schismatis labes contamineat. Quodque illa duo opera sanctissima, quæ vestra sanctitas ex caritate perpetuis efferenda laudibus strenue inchoauit, vnio videlicet Græcorum cum Latinis, patrum quoque tam reuerendissimorum dominorum cardinalium, quam ceterorum dominorum & ecclesiasticorum Basileæ congregatorum, cum vestra sanctitate reconciliatio & concordia festinam & toti mundo summe necessariam accipiant consummationem. Horum siquidem operum sanctissimorum, quorum felix consummatio & iugis permanentia haud dubium sunt media conuenientissima & maxime necessaria ad procurandum & ponendum perfectam in ecclesia catholica vnionem & pacem, ipse potentissimus princeps cooperator & coadiutor fieri quousque desiderat, vt pro ipsorum felici adeptione personam suam inclytam, patrias, subditos, cunctaque amplissima simul & opulentissima suæ magnificentiae subiecta dominia, vestrae sanctitati sacroque Concilio fideli cordialissimoque presentat affectu: nobisque suis ambasiatoribus specialiter iniunxit, vt in ipsorum feruenti prosecutione, simul & ceteris quibuscumque materiis prosperitatem & honorem sanctæ matris ecclesiae, vestraeque sanctitatis ac presentis sacri Concilii concernentibus, nos exhibeamus sicut Dei ministros, singula tantis rebus, quæ per sanctitatem vestram & ipsum sacrum Concilium nobis mandata fuerint, prout id facere iugiter habuimus & retinemus in votis, corde & animo diligenter adimplere. O ducem vere catholicum! O legitimum sanctæ matris ecclesiae filium! Siquidem nomine principis pacis iustissime honorandum, cuius instantia quotidiana cum Apostolo est sollicitudo omnium ecclesiarum, rogare quæ ad pacem sunt Ierusalem, euangelizare concordiam gentibus, his qui prope & longe sunt, reconciliationem impetrare, & per omne quod in ipso est, omnia tollere scandala de regno Dei. O magnanimi cordatique principis iustissima & omni exauditione digna petitio, quæ priorum inscia commodorum, solum in-

ANNO
CHRISTO
1438.

stat

ANNO
CHRISTI
1438.

stat pro sublatione schismatum, pro desideranda Latino-
rum & Græcorum vnione, pro exaltatione fidei catholicæ,
pro Christianitatis communi bono, pro conseruatione
& incremento reipublicæ seruorum Dei: quæ profecto
a vestra sanctitate, beatissime pater, præsentive sacro
Concilio nil magis efflagitat vel quarit, quam iuxta mo-
dum loquendi Apostoli, qui cœpit in vobis opus bonum,
illud perficiat: sicque caritas Dei per Spiritum sanctum
diffusa in cordibus vestris, circa prædictorum operum con-
tinuationem semper magis ac magis abundet: quoniam
propter ipsorum imperfectionem vel neglectum, viam
transeuntes in fugillationem honoris & nominis aposto-
lici, occasionem non habeant mouendi capita sua, & di-
cendi: *Ecce homo, qui cœpit ædificare, & non potuit con-* LUC. 14.
summare. Et quis est, qui vobis noceat, inquit Petri ca-
nonica, si boni æmulatores fueritis? Cum enim labor im-
probis omnia vincat, & iuxta Senecam, nihil est quod
vigilans & pertinax cura non expugnet. Cum rursus fe-
cundum parabolam euangelicam, homo iacens in cubili,
propter improbitatem pulsantis ad ostium, de lecto sur-
gere, & amico quotquot habet panes necessarios trade-
re compellatur: quis ambigit, beatissime pater, si vestra
benignitas nimis ecclesiæ compatiens languoribus prædi-
cta opera sanctissima tam laudabiliter incepta, opportu-
ne & importune, sicut loquitur Apostolus, continuare
dignetur, quin mox illam debeant desideratam accipere
consummationem, pro qua tantæ auctoritatis, * excellen-
tiæ princeps tam instanter, in tantaque humilitate & reue-
rentia supplicat, pro cuius sollicitatione & felici adeptione
tot sublimes & religiosos viros tantas fecit regiones pera-
grare? Si vero gratiam hanc singularissimam, nulli certe ex
vestris prædecessoribus summis pontificibus collatam, ve-
stra sanctitas, beatissime pater, in oculis Dei pietatis inue-
nerit, vt vestris in diebus, vestrisque precibus sanctis & di-
uinis directionibus Latini pariter & Græci sub vmbra ec-
clesiæ Romanæ in magna domo Dei simul in vnum con-
gregentur & conueniant, cui, quæso, comparabitur glo-
ria nullis delenda sæculis, ex hoc triumpho gloriosissimo
per vos reportanda? Quo rursus præmio, præterquam illis
debito qui per fidem vicerunt regna, meritum apud mor-

* f. & ex-
cellentia

tales insolitum, ex his tamen operibus perseveranter continuatis indubie acquirendum, digne poterit compensare? Quis postremo, etiamsi linguis loquatur angelorum, sufficienter exprimeret fructus gloriosissimos ex hac iunctura orientalis & occidentalis ecclesiarum unione in vna fide, in vno spiritu, in vno baptisate, in vno Domino, vestris maxime laboribus & expensis adepta, totimundo tandem peruenturos? Hi sunt gloriosissimi labores vestri, beatissime pater, si cœptum opus desiderandæ unione Latinorum & Græcorum perfecerint, cælis dabunt gloriam, inferno solitudinem, pacem mundo, fidem gentibus, finem vitiis, & moribus refundent disciplinam: tuncque, & (ni fallor) vix alias optatæ perfectionis culmen accipient illa tua opera sanctissima, propter quæ præsens sacrum Concilium esse dignoscitur convocatum, extirpatio hæresum, pacificatio Christianorum, ac toties petita ac promissa Christianitatis reformatio, sine qua vtiq; vanum erit vobis ante lucem surrexisse: vix tandem multum profecisse inuenientur, qui absque ea manum ad fortia posuerunt, dicente propheta Ieremia: *Percussisti eos, & non doluerunt: attriuisisti eos, & renuerunt accipere disciplinam: indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti. Idcirco percussit eos leo de silua, lupus ad vesperum deuorauit eos.* Si autem Græci cum Latinis sint vnanimes, id ipsum sentientes & dicentes, quis de festiua perfecta que prædictorum operum consummatione deinceps ambigere præsumeret? Siquidem hac felici & summe desideranda unione facta, cum iuxta promissum euangelicum, Christus semper adsit omnibus in nomine suo congregatis, & ipsis cum Spiritu sancto gemitibus inenarrabilibus orantibus cuncta subiiciantur & obediant, confestim expulsis ab ecclesia Dei quibuslibet erroribus, pace inter Christianitatis principes & populos reposita, legibusque renouatis, vel nouiter editis, secundum quas Christianos viuere concedet, temporibus sanctissimi domini nostri Eugenii papæ IV. videbit & gaudebit omnis caro, sæcula redire aurea, olim temporibus Octauiani, cum Christus nascetur, florentia, quibus durantibus vnusquisque sub vite sua secure sedens, pulcritudine pacis gaudebat, con-

Ierem. 5.

ANNO
CHRISTI
1438.

uertebanturque gladii in vomeres, & lanceæ in falces. Sed & demum quis a longe prospiciens & alta cognoscens, aperte non videt, si Latini & Græci, qui per tanta, heu, tempora lamentabiliter diuisi fuerunt, quia forte non fuit, qui, sicut facit de præsentis sanctissimus dominus noster, pedes eorum in viam pacis dirigeret, hac vice cor vnum & anima vna esse meruerint? Si istæ duæ gentes ad bella doctissimæ ad passagium transmarinum accingantur, ad quod, Domino largiente, per sanctissimum dominum nostrum solite inuitabuntur, & reddentur efficaciter animati, quemadmodum plerique summi pontifices inueniuntur dudum omnis orbis nobiles & ignobiles feruenter excitasse ad collapsos reedificandum muros Ierusalem, terramque sanctam eruendum de manibus inimicorum Christi. Si, inquam, iste populus Dei ex Græcis & Latinis constitutus istud secundum iter arripiat, & sicut olim victoriosi Israelitæ procedebant ad bella, vno mentis & corporis agmine aduersus Turcarum & Tartarorum, ceterorumque infidelium proficiscatur phalanges: quis hæsitare præsumeret, inclytas Græcorum regiones viris illustribus sapientia, eloquentia, grauitate morum, mirisque virtutibus & gratiis fulgentibus adornatas, de manibus omnium inimicorum suorum in valde proximo non esse feliciter liberandas, pristinamque ad gloriam olim nulli de mundo secundam reducendas? O si felix illa dies gloriæ Christianorum aduenerit, quanta putabitur illa potentia, quam potentissimus princeps & dux Burgundiæ pro tanti adeptione brauii construet, quamque tunc se habere terra marique cum iucunditate maxima mundo declarabit. Quis autem eo vsque pusillanimis, vel abiectæ poterit esse conditionis, vt ad hoc gloriosissimum certamen conquisitionis terræ sanctæ inuitatus, mox relictis omnibus Christum non sequatur, seque glorianter non exponat ad recuperationem sanctæ ciuitatis Ierusalem, ceterarumque insignium vrbium & patriarum precioso Christi sanguine & præsentia consecratarum, totiesque & nouissime (quod ad verecundiam modernorum Christianorum loquor) per catholicos principes & populos Christianitatis subiectorum imperio, quos moderni Christiani ob caritatis & concordie carentiam mu-

tuis cædibus & stragibus sese damnabiliter laceffentes, per Machometi ceterorumque cultores idolorum possideri conculcarique conspiciunt, & non est qui adiuuet. O ineffabilis & incomparabilis mater caritas! o inæstimabile donum Dei concordia! quibus super cunctas virtutes hanc diuina miseratio prerogatiuam largiri dignatur, vt earum medio & auxilio ecclesia Dei vnionem & pacem, terra sancta de manibus inimicorum Christi liberationem, Græci & Latini de suis inimicis victoriam & triumphum, infernus & dæmones interitum & confutationem, angeli sancti lætam suarum sedium restaurationem, & beata denique Trinitas perennes gloriam & laudes possint reportare. Viuat igitur & in piissimo corde vestro beatissime pater, quemadmodum vna cum illustrissimo & potentissimo principe nostro domino duce Burgundiæ nos hic humiles sui oratores & nuntii deuotissime supplicamus, magis ac magis semper abundet hæc felix & superextollenda mater caritas, quæ filios suos tantæ consolationis lactat vberibus, & omnia possidens, nunquam quæ sua sunt, semper autem quæ sunt Christi Iesu præponit & quærit: viuat & super vos gloriosissimos principes populorum, sacerdotes & ministros Domini in hac sacra Synodo cum Deo Abraham congregatos. Et sicut nos oratores tanti principis rursus vestris reuerendissimis paternitatibus humillime supplicamus, caritas vestra sic semper magis ac magis abundet, quod vestris continuis laboribus & studiis, vestrisque salutaribus consiliis (inter sanctum dominum nostrum, patresque tam reuerendissimos dominos cardinales, quam ceteros dominos & ecclesiasticos Basileæ congregatos, pax, concordia & perfecta reconciliatio, quemadmodum id fieri pro conseruatione Christianitatis catholicus princeps noster arbitratur summe necessarium) festinanter & efficaciter valde dilatum accipiant complementum. De cetero super vos & ipsos semper viuat, dominetur & regnet pulcra vt luna, electa vt sol, filia caritatis concordia, quam Spiritus sanctus Patris & Filii caritas, nexus & amor, omnibus pro pace & concordia Christianorum, tam Latinorum quam Græcorum, laborantibus & orantibus præstare dignetur in sæcula sæculorum. Amen.

ANNO
CHRISTI
1438.

AND. Hic fuit religiosissimi viri sermo, non minus grauitate quam affectu & caritate prolatus. Fuerunt igitur hæc in conuentu præcedentis diei dicta, in huius diei conuentione imperatori dicta fuerunt verba præposita. ^a Illico interpres nostris sex deputatis suo loco confedentibus inquit.

^a Initium huius collationis.

INTERPR. Si placet vobis, vt nostri deputati veniant, vt aliquid dicant, domino imperatori placet.

CARD. Placet.

AND. Sex ex Græcis præpositi ad locum nunc primo venerunt, & Ephesinus archiepiscopus hæc verba in medium dixit.

EPHES. Nunc, Deo duce, sermonem nostrum prosequemur, & Deo iuuante, incipiemus ad respondendum his quæ dicta fuere per dominum cardinalem. Ita inquiramus intentionem & veram sententiam prohibitionis, de qua nunc agitur inter nos. Quam inquisitionem debemus facere ex his quæ posita sunt in diffinitione & lege, & eius verbis, & ex his etiam quæ scripta sunt in epistolis datis in diuersis locis secundum prohibitionem. Verum rogamus vos, patres reuerendi, placeat breuiter reddere responsa, quoties opus fuerit interrogare; & respondeatis aut per assensum, vel per negatiuam. tali namque modo disputatio nostra prosequetur, & facilius poterimus inuenire veritatem quam quærimus. Si autem cum nos interrogamus, vos autem respondeatis per prolixos sermones, & implicatas & varias responsiones, erit opportunum per nos fieri prolixiores tractatus: & hoc modo cum difficultate veniemus ad conclusionem. Sit responsio vestra, est, aut non, secundum legem dominicam. Et certe si dominatio vestra aliquid latius velit opportune dicere, & rem clarius ostendere, post responsiones quas daturi sumus ad responsionem vestrorum argumentorum, quidquid habebitis dicere ad confutationem nostrorum, poteritis confidenter dicere; & libenter audiemus. Quæ omnia breuiter & per decisiones debent inter nos tractari, vt posita conclusione, ad vltiora possimus procedere. Profecto eundem ordinem & nos obseruaturi sumus, cum fuerimus de re aliqua interrogati. Satis in exordiorum sermone. Iam denique ingrediamur ipsum pro-

Gg iij

* Id est, nihil
dedit, seu con-
tulit, vt paulo
infra.

positum. Charisius ille^a nihil donatus est ad confirmatio-
nem vestræ rationis. Nam concessum in pluribus & a vo-
bis est, illam professionem illius, vel fidei suæ expositio-
nem, particularem & priuatam fuisse, nec debere æstimari
pro communi. Hoc autem nec per illa tempora, nec
post prohibitionem fuit inhibatum. Quamobrem merito
ille Charisius non fuit reprehensus, cum nil egerit repre-
hensione dignum, cum commune non tradiderit symbo-
lum, sed priuatam fidem. Denique velle patres illos vo-
luisse intelligere aliam fidem, id est contrariam fidem, est
contrarium eorum intentioni & legi. Quod hoc sit repu-
gnans vi & sententiæ legis, manifestatur ex hoc, cum aliud
diuersum sit, quam contrarium. Omne namque contra-
rium, diuersum, non econtra. Nam albo colori nigrum
contrarium, fuscum non, sed omnino diuersum. Etiam al-
bo musicum non est omnino contrarium, sed diuersum.
Nolle autem in vniuersali negatiua particularem intelli-
gere, non conuenit. Nam quod simpliciter negatur, vni-
uersaliter debet intelligi: & si quis diceret lapidem non
esse animal, non solum negaret non esse animal, sed quod-
cumque animal non esse lapidem. Itaque illi patres qui
prohibuerunt aliam fidem, non solum prohibuerunt contra-
riam, sed omnem aliam quæ in dictionibus aut aliqua
litera esset variata. An videtur vobis omne diuersum esse
contrarium? interrogamus a vestra paternitate, an diffe-
rat diuersum a contrario.

CARDIN. Reuerenda paternitas vestra exhortata est
me ad breuitatem. Finis istius sacri Concilii non est bre-
uitas, sed reperitio seu declaratio veritatis. Vnde quidquid
est ad inueniendum veritatem, non debemus refutare,
quia est finis noster. Ego rogo paternitatem vestram, non
imponat mihi legem, prout non impono vobis: quia neces-
sarium est vt hæc materia bene discutatur. Sed ego volo
dare aliud remedium, quod ego non grauabo vos, si essem
longus; nec me, si essetis longi. Non faciamus tam longa
interualla dierum, sed quod hodie non fit, fiat cras: & in
paucis diebus finiemus, & in duobus diebus faciemus plus
quam vno mense, prout nunc; & veniemus ad finem: ta-
men volo esse breuis. Sed volo primo aliqua dicere ad fi-
nalem declarationem, & postea verbo post verbum re-

ANNO
CHRISTO
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

spondebo. Deus posuit in ore tuo illud verbum, vt dixisti, verbum Christi, vt dicamus, est est, non non: & hoc proderit ad declarationem materiae nostrae. Quæro, an cum aliqui petierunt a sanctis patribus, vt quid declaretur, & non responderunt, est est, sed longius; an transgressi sunt præceptum Christi? Certe si volumus intelligere verbum ad corticem, omnes qui fecerunt longos tractatus, essent transgressi mandatum Christi: sed verba Christi sunt intelligenda non secundum corticem, sed secundum intentionem, vt respondeatur veritas, & non addatur quod non est, prout dixit: quod amplius est, a malo est. Et istud habeo a beato Agathone, qui dicit in epistola^a synodali, quod fides non capit augmentum, nec diminutionem: sed sicut dicit^b scriptura, debet esse, est est, & quod amplius est, a malo est. Et beatus Agatho intelligit, quod nil fidei est addendum, quod malum sapiat, sed exponenda est veritas: non autem intelligitur, quod non fiat responsio nisi per verbum, est est, non non: quia ipse fuisset transgressus, qui multa dixit.

EPHES. Volo respondere.

CARD. Omittas me finire, ego volo allegare duas epistolas synodales, quæ declarant quomodo sumenda sunt illa verba, & facient ad quæsitum vestrum. Et prima epistola est Concilii Ephesini ad Theodosium imperatorem, & vt breuiter expediam.

IMPER. Dominus Ephesinus non perfecit.

CARD. Audias patienter. Epistola dicit, quod Synodus congregata erat ad confirmandam fidem, & ad deponendum ab omnibus dignitatibus eos qui sapiunt corrupta. Vnde hæc epistola declarat, quod verba illa, Aliam fidem, intelligantur de sapientibus corruptam fidem: quia illi sunt qui deponuntur, qui corruptam fidem sapiunt. Secundo ex altera epistola probo sensum illius legis. Est alia epistola quæ incipit, Circa pietatem; & dirigitur imperatori: quæ dicit, quod episcopi qui venerunt ad Synodum ex parte Cælestini papæ, aperiunt sensum pietatis & rectæ fidei, & quod consonanter diffinierunt caritatem & fidem vna cum patribus Ephesinis: & qui aliud saperent, deponerentur ab omni dignitate. Vnde prohibitio illa quæ dicit, quod prædicans aliam fidem deponatur,

^a Epistola ad
Cœstantinum
imperatorum,
quæ fuit in-
structio lega-
torum, habet-
ur in sexta
Synodo actio-
ne 4.
^b Math. 5.

^a In actis
Concili Cal-
chedonensis
part. 1. cap. 1.
& actioe 1.
in diffinitione.

intelligitur de his qui extra caritatem & fidem prædicant; licet per prius data sit declaratio & verus sensus illius prohibitionis, si tamen nunc ostendam vobis per declarationem Concilii generalis, declarationem illorum verborum prohibitionis, nonne merito debetis tacere? Synodus Calchedonensis loquens ^a ad Marcianum imperatorem, excusat beatum Leonē, qui exposuit fidem; & dicit, quod aliqui putauerunt, quod nulli liceret exponere fidem, nisi patribus qui in Nicæa fuere. Synodus dicit, quod per insurgentes errores permittitur aliis: & Synodus incipit exponere symbolum, Credo, &c. Et dicit, quod propter insurgentes errores, in Concilio Constantinopolitano fuit additum, Credo in Spiritum sanctum. Item & Basilius & Damafus coacti sunt facere alias declarationes. Postea dicit, quod propter errorem Nestorii Synodus Ephesina fuit coacta exponere (rogo vos, & te imperatorem, aduertas) Synodus continuat, & dicit: Forte aliqui putant, quod vsque ad Synodum Ephesinam debeamus consistere, & non vltra procedere, quia in Synodo Ephesina est prohibitum facere aliam fidem.

EPHES. Quid dicitis?

CARD. Hoc modo incipit allocutio Synodi ad Marcianum, & hoc profecto ^b.

^b Et hoc profecto vestrum decebat imperium, loco supra citato, Concilii scilicet Calchedonensis in cit. epist. seu allocut. ad Marcianum.

IMPER. Legatur textus.

CARD. Hæc sunt verba textus ^c, sic & apud Ephesum, quod de genitrice Domini dubitabatur, scripto firmatum est. & postea dicit, quod isti declararunt veritatem: & ^d subdit, qui hucusque consistere fidem dicit, quique esse hoc præceptum, hæreticis promulgare debet. Nam præceptum remouet homines ab impugnatione veritatis, non autem prohibet pastores ab eiusdem defensione.

EPHES. Non facit mentionem de prohibitione.

CARD. Synodus Calchedonensis dicit, quod Synodus Ephesina scripto firmavit de genitrice Dei. Ergo secundum vos post Ephesinam Synodum non liceret plus scripto de fide addere, quia in ea Synodo fuit facta prohibitio: & tamen Concilium Calchedonense dicit, quod illa prohibitio de non addendo fidei, dicitur hæreticis, non sapientibus veram fidem; & habet locum contra impugnantes veritatem. & subdit: Si quis deprauat intelligentias patrum, hic

ANNO CHRISTI 1458. hic habetur obnoxius pœnæ transgressionis præcepti. Itaque Synodus Ephesina obligat illos qui deprauant intelligentias patrum, non eos qui dicunt veritatem. Iam ergo habemus declaratum intellectum illius prohibitionis tertiæ Synodi Ephesinæ: & non sum ego qui do intellectum illum, sed Synodus Calchedonenfis. Quid amplius laboramus, cum habeamus veritatem?

IMPER. Reuerendissime domine, pars vestra plus dixit quam voluit, & nunquam permisistis, quod dicerent nostri: quia antequam patres perficerent responsum ad dicta, adiungitis aut eadem, aut noua. Vnde tali modo nunquam res hæc poterit bene concludi. Necessè est vt audiatis responsiones perfectas, quas facient nostri.

CARD. Domine imperator, non estis propter aliud, nisi vt audiatis veritatem. Ego non dico quid extraneum vestri faciunt argumentum, ego præmitto quæ sunt necessaria ad solutionem illius argumenti, cum in mundo non possit reperiri maior declaratio quam vnius Synodi, quæ declarat aliam: & qui habent dubitationem, hac declaratione audita, non debent amplius habere dubitationem, quia Concilium declarat, prohibitionem comprehendere illos qui deprauant sententias patrum.

IMPER. Non impedimus vt veritas inquiratur; imo propter hoc veni: verum inuentio veritatis debet fieri cum modo suo, & non sine modo. Nam si conceditur hoc, quod semper vna pars dicat, & alia non respondeat, non poterit iudicari quid sit veritas. Si disputationes irent cum ordine, & res bene iret: & cum nostri dicant pauca verba, & in responsionibus multa dicitis, & aliquando impertinentia: ergo non poterit res concludi.

CARD. Sicut non attulit impedimentum vt nos expectaremus vos per 24. dies, ita non tædeat vos expectare per horam, vt videatur veritas, cum omnia dicta concludentia sint. Venio ad responsionem: duo dixistis. Primo quod Charisius nihil dedit nobis, quia dixit expositionem fidei priuatam suam, quæ non erat prohibita. Ego dico quod Charisius multum nobis donauit, & quod per symbolum suum patet, quod prohibitio non habet sensum, prout intelligitis.

Concil. Tom. 33.

Hh

EPHES. Non credo symbolum dici, nisi publicum & commune, & quod non vocatur fides Charisii symbolum.

ANNO
CHRISTI
1438.

CARD. Ostendam vos adduxisse, quod symbolum est etiam priuatorum.

EPHES. Non recordor.

CARD. Scripturæ sunt, & dico quod ostendam, quod est verum symbolum. Ego declaro etiam priuatum esse symbolum per quamdam epistolam Concilii Calchedonensis, quæ dicit, quod symbolum interpretatur a patribus, & est collatio, seu pactum quod homo facit cum Deo. Est epistola Concilii Calchedonensis trium capitulorum. Incipit epistola trium capitulorum.

EPHES. Quis fecit?

CARD. Est in Concilio Calchedonensi. Item probabo aliter. Vos innuitis quod professio fidei quam facit vna persona, non dicitur symbolum. Ego probabo etiam priuatum esse symbolum per epistolam Hadriani ad septimum Concilium, in qua duobus locis Hadrianus dicit symbolum Tarasii. Ergo symbolum est fidei professio, licet non faciat eam vniuersalis ecclesia, sed facit quælibet persona. Item probo per ea quæ præcedunt diffinitiones in tertia Synodo: quia illi qui reduxerunt illos episcopos, tradiderunt illis fidem more symboli. Ergo symbolum dicitur, licet non commune. Sed quæro, quid est symbolum?

EPHES. Et si hoc sit, quod dicatur symbolum priuatum, non nocet nobis.

CARD. Vocauit symbolum, quia vos semper dixistis symbolum Charisii: non debetis me arguere, si vtor verbis vestris: non debetis vobis contradicere.

IMPER. Hoc non nocet.

CARD. Non debebant me hi interrompere, & non debebant me inducere ad probandum ista. Dico quod Charisius multum donauit, quia cum præbuit symbolum suum, & Synodus non reprobauit: ergo sequitur, quod non est prohibitum facere aliud symbolum, dummodo sit fidele. Ad id quod dicitis, quod priuatim licet, non vniuersaliter: dixi pridie, quod si ille textus habet intellectum quem ipsi datis, expresse dicitis contra textum. Dicit enim *:

* Concilii
Ephesini parte 1. actione 6.

Nulli liceat proferre aliam fidem: ergo omnem prohibet,

ANNO
CHRISTI
1438.

quia est vniuersalis negatiua. Deinde dat pœnam etiam singulari personæ, quia dicit, laicus, in singulari: ergo habet locum in particulari, & sic textus contradicit intellectui vestro. Secundo, dicitis in secundo argumento, quod hæc lex debet vniuersaliter intelligi, quia debet comprehendere non tantum contrarium, sed diuersum, vt comprehendat quidquid est aliud. Ego hoc voluo contra teipsum, quia si intelligitur prout vultis, ergo & priuatim & vniuersaliter erit prohibitum. Tertio dico, quod illud quod dicitis, repugnat rationi & naturali & ciuili, quia videtur irrationabile, quod prohibeatur vniuersæ ecclesiæ; & priuatæ personæ, non. Et satis est responsum ad primum argumentum. Venio ad secundum. Dicitis, quod lex non debet intelligi contra suam intentionem: & dicitis, quod hæc lex simpliciter & vniuersaliter loquens, simpliciter & vniuersaliter est intelligenda: & cum contrarium & diuersum comprehendantur in hoc verbo, aliud, & quod cōtrarium est aliud, quam diuersum, quia album est contrarium nigro, sed musicum diuersum: vnde non tam debet prohibere aliam, id est contrariam, sed & diuersam. Ego respondo ad argumentum, & dico quod Hieronymus respondit Luciferianis in quadam disputatione. Beatus Hieronymus allegauerat multas auctoritates contra Luciferianos, postea allegauit determinationem Concilii vniuersalis, & dicit: Poteram cum his dictis vniuersalis ecclesiæ (intelligens vniuersalis Concilii determinationem) desiccare omnes riuulos disputationis. & intelligebat de vniuersalis ecclesiæ determinatione. Ego habeo determinationem Concilii vniuersalis, quod declarat illam prohibitionem. Sufficit ergo nobis, & quidquid dixeritis circa hanc materiam, elido, quod ecclesiæ^a sic declarat; & hæc responsio sufficeret ad omnia: sed ne videamur nos habere penuriam responsionum, plus addo. Ego dicam responsum legale, in quo peculiariter professus sum leges intelligere, & quod magis spectat ad legistas quam ad aliam scientiam (nostra disputatio positiua tantum serpit) quod licet scriptura vniuersaliter loquatur, tamen restringitur per antecedentia & sequentia. Et ne possim argui de prolixitate, non repetam quæ dixi pridie, ex multis antecedentibus & subsequen-
tibus colligi, quod verbum, aliud, intelligitur de con-

^a Intelligit de
declaratione
Concilii Cal-
chedonensis,
de qua plura
supra.

traria, non de diuersa. Item cum resultat contradictio, etiam est fienda restrictio. Cum ergo probaui, quod intelligitur de contraria: ergo non procedit quod ipsi dicitis, & non datis responsum quidquam ad mea argumenta: & probo quod non vniuersaliter sumatur verbum, aliud; illud quod dicitis posset procedere, cum esset aliquis terminus qui esset æquiuocus, & haberet sub se multa significata: vt si reperirentur plures fides, forte posset procedere quod dicitis: sed non est nisi vna fides, quia dicit Apostolus: *Vnus Deus, & vna fides.* Cum ergo dicitur alia fides, necesse est intelligere contrariam: sicut si dicitur, non adores alium Deum; illud verbum, alium, intelligitur falsum. Ita hic cum dicitur, Aliam fidem, intelligitur, falsam fidem & hæreticam. Et per ista est responsum ad argumentum. Si vultis dicere, dicatis breuiter, & breuiter respondebo.

Ephes. 4.

COLOSS. Ex verbo Græco declaratur, quod verbum hoc, aliud, intelligitur de contrario. Nam cum dicitur apud Græcos Thoroson^a, intelligitur diuersum. Ergo cum dicitur aliud, id est contrarium, secundum Græcos.

EPHES. Placet vt quid dicam?

CARD. Placet, & hodie, & cras, & post cras, dicatis vsque ad noctem.

EPHES. Respondebo Colossensi. Cum vestra paternitas dixit velle probare contrarium, per dictionem Græcam, nomina decenter & accommodate dicuntur de illis rebus, quibus^a dicuntur: paternitas vestra memorauit illud Thoroson^b, id est contrariam fidem: dico quod magis suffragatur intellectui nostro.

^a Id est, accommodantur.
^b Id est, in par.

COLOSS. Ostendatis.

^c in par.

EPHES. Nam illud^c Thoroson, id est alteram, intelligitis de contraria fide. Nam vna est vera, & multæ sunt fallaces & mendaces: & omnis opinio quæ esset præter veram opinionem, necesse est vt sit falsa. Ergo omnis^d Thoroson, necesse est vt^e habeat contrariam. hoc opitulatur rationi nostræ. Nam cum vna sit vera fides tradita in Nicæno Concilio, & vna debeat esse & secundum sensum & verba, omnis alia fides vel circa sensum vel verba prohibita est: ergo facit pro nobis quod dixistis. Nam aliam opinionem necesse est esse contrariam quoad sensum, aliam oportet esse contrariam quoad verba.

^d in opa.
idem altera.
^e id est, significet.

ANNO
CHRISTI
1438.

COLOSS. Duo dixistis, ex quibus dixistis me opitulari opinioni vestrae: si hoc verum sit, ostendatis. Secundum dixistis ^a Thoroson, id est diuersam, intelligi contrariam ^{a in par} quoad sensum, vel quoad verba. Volo ostendere hanc responsionem non posse procedere nec secundum philosophos, nec secundum theologos.

EPHES. Patiamini quod clarius dicam.

COLOSS. Placet.

EPHES. Ego ita dixi, quod verbum, Aliam opinionem, necesse est semper intelligi falsam, cum vna sit vera opinio: sed verbum, Aliam, veram expositionem ad ^t symbolum, ita necesse est intelligi contrariam & diuersam, quando mutatur secundum dictiones, possunt fieri multae expositiones, prout multae sunt opiniones, verae opiniones, multae expositiones, & non necessario sunt contrariae, sed variato modo: expositiones tamen sunt adinuicem diuersae.

COLOSS. Satis est; ab initio percepi verum sensum. Iterum dico cum reuerentia, quod dictum vestrum non satisfacit dicto nostro: maxime conueniunt dictis domini mei cardinalis ^b. ostenditur sic. Cum dicitur ^c heterosoton, id est diuersum, intelligitur contrarium. Graece dicitur ^d *heteros* fides, id est contraria: sed in diffinitione tertii Concilii dicitur hetera fides ^e: ergo intelligitur de contraria. & confirmatur hoc modo. Opinio & fides secundum theologos & philosophos, sunt habitus in mente nostra, quamquam diuersi quoad obiecta, secundum Aristotelem in lib. Posteriorum. Vnde, sicut ^e *heteros* iniunctum opinioni facit diuersam, ita iniunctum fidei facit contrariam, & maxime, vt dicit reuerenda paternitas tua, quod vna est recta opinio, id est cum ponitur ^e *heteros*, id est diuersa, hac ratione vna est fides: ergo ^d hetera fides, id est contraria. ergo in ^e tertia Synodi ^e prohibitione dicitur contraria.

^b Quae scilicet ego dixi.
^c Heteroson.

^d heteros

^e id est, cum prohibetur ibi alia fides, intelligitur contraria.

CARD. Ego respondi argumentis vestris: & quia non respondistis meis, habeo vos pro confesso, quia ita imposuistis pridie mihi legem. Ita rogo vos scribentes, vt scribatis.

EPHES. Reuerendissime domine, si dominus Colossensis tacuisset, ego vobis respondiissem: quamquam & hoc non fuerit satis iustum, & ego recipere responsiones ad

* Desit. de-
buisse, vel
aliquid aliud.

quæ sita mea ^a: ad quæ non veniunt ad propositum quæ sita
mei, non teneor respondere.

CARD. Mecum habetis legem illam.

EPHES. Ego dicam.

CARD. Habeo vos excusatum, quia non mirum si non
respondetis, quia ego nescirem, si vellem.

EPHES. Responsum quod debebat fieri, fustulit tempo-
ris angustia. Nam cum vnum argumentum fecissem, mul-
tas responsiones percepi: & protestatus sum primo, & ni-
hil operata est protestatio mea.

CARD. Omittamus proœmia: respondeatis.

EPHES. Multa dixistis, multæ exiguntur responsiones.

CARD. Placet.

AND. Certa in Græco imperator suis protulit.

CARD. Pro Deo non perdamus tempus.

AND. His auditis surrexit Ephesinus, & ante imperato-
rem accessit: demum reuersus est ad locum, & imperator
hæc protulit.

IMPER. Ephesinus incipiet ad dicendum quod cœpe-
rat dicere, quia non videtur necesse respondere paternitati
vestræ, quia fuerunt ita longæ^b, quod exiuerunt de memo-
ria sua; & sic non posset respondere, prosequetur quæ cœ-
perat: & si tempus patietur, postea respondebit dictis ve-
stris: & si hora non patietur, alio die respondebit.

EPHES. Respondebam ad pauca quæ dicta sunt per pa-
ternitatem vestram. Dixistis Charisium multum donasse
vobis, & expositionem symbolum appellastis. Quæro igitur,
expositio Charisii fuit tradita illis qui conuertebantur,
vt symbolum vniuersale, an vt recta confessio fidei fuit ad-
missa? Nam si aliqui vsi sint vt publica, hoc nil facit ad nos.
nam nos illud symbolum dicimus prohiberi vniuersaliter,
quod in ecclesia dicitur, & in baptisate dicitur, & in
Missâ: particulariter & priuatim fidei expositionem face-
re, minime prohiberi dicimus. Quid hoc ad nostrum pro-
positum, si expositio Charisii fuit admissa? nunquam tra-
didit eam vt vniuersale symbolum, nisi vt ostenderet suam
opinionem consonam Nicæno.

CARD. Charisius non tradidit iis qui debebant con-
uerti, nec vt communem. & sic respondeo ad duo: & cum
quæritur, quid ad nos? Dico quod multum ad nos. nam

ANNO
CHRISTI
1418.

^b scilicet pro-
posiciones.

ANNO
CHRISTI
1458.

quæritur, an liceat dicere symbolum aliis verbis: & cum non fuerit prohibitum Charifio, ergo facit ad propositum. Et cum dicitur, quod textus loquatur de symbolo quod cantatur in ecclesiis: textus non dicit in ecclesiis, vel in priuato; non facit hanc differentiam: & dico, quod paternitas vestra facit contra legem, quia dicitis aliud quam contineatur in prohibitione: ergo dicitis aliud quam contineatur in lege. Ad id quod dicitur de communi, dico quod non est verum, quod prohibeatur commune symbolum, & tota ecclesia approbavit, & subscripsit se, & illud est commune: ergo non prohibitum. Et ipsa Synodus^a in fine quarti actus fecit symbolum, & communiter approbatur; nec est Nicænum, nec Constantinopolitanum, nec symbolum Tarasii: & nullus asseruit, quod male fecerit. Si dubitabis, an sit in fine quarti actus, ego ostendam: per ipsa apparet, quod non prohibetur commune.

^a scilicet septima immediata ante subscriptiones patrum.

EPHES. Non inuenitur hoc quod paternitas vestra dixit. Vnde licet illa professio Tarasii fuit approbata, non vt commune symbolum; & si inuenitur in fine quarti actus aliud symbolum præter illa quæ fuerunt in Conciliis præcedentibus, tacebimus: verum est quod illa professio Tarasii ita fuit approbata, vt Charifii professio, non vt commune symbolum. nemo enim in ipsis symbolis de quibus facitis mentionem, quis est baptizatus, nec in ecclesia sunt cantata, sed tacita.

CARD. Dicitis, si probo quæ dixi, vultis tacere. Probo primo. Habemus ex epistola Hadriani, quod professio fidei Tarasii est symbolum.

EPHES. Nos non admittimus, nisi^e videamus: nos non cognoscimus vocem ipsam.

CARD. Ego ostendam. Tarasius fuit assumptus ad patriarchatum ex statu laicali. Dicit Hadrianus (& in hoc apparet auctoritas summi pontificis) quod nisi vidissemus symbolum fidei in epistola tua, Tarasi, & nisi vestram orthodoxam fidem in vestris epistolis sacri symboli secundum ritum Conciliorum, & de imaginibus venerabilibus vidissemus recte sentire, & non vidissemus scripta tua: quantum cor nostrum tristatum est de illicita vestra ordinatione, tanto ex confessione fidei vestræ anima nostra

latata est. (inferius) inuenimus in tua epistola confessionem sacri symboli.

* id est, Sed tantum ibi dicitur, quod continet symbolum, scilicet commune.

EPHES. Non dicitur ibi symbolum Tarasii: certe ^a ibi dicitur, quod continet symbolum.

CARD. Ego dico, quod in epistola inseruit symbolum suæ fidei: nos habemus, quod professio Tarasii est symbolum. Secundo dico, quod Synodus suscepit hanc professionem: ergo illa professio per omnes recepta, efficitur communis: ergo est symbolum commune.

EPHES. Fallacia est. Diximus, professionem Tarasii fuisse approbatam vt priuatam: & hoc est clarius sole. Nam & epistola Cyrilli in tertia Synodo fuit admissa, & Agathonis in sexta, quæ continent professiones, sed non vt symbola communia.

CARD. Nemo dicit, quod Cyrillus fecit symbolum, & nemo nominat epistolam Cyrilli symbolum, prout alia nominantur: vnde est ratio differentia: sed magis professio Cyrilli, antequam approbaretur per Synodum, erat priuatæ personæ: amplexata per Synodum, facta est communis, & omnes astringuntur ad tenendum illam, ex quo ecclesia admisit: & qui contrarium sentiret, esset hæreticus. Nam priuata confessio fit communis communi approbatione: ita priuatum symbolum communiter approbatum fit commune. Et probatur per epistolam Agathonis, in qua mandat suam professionem dari illis qui conuertebantur ad fidem. Ergo apparet, quod ecclesiæ non inhietur facere symbolum. Sed si forte mouet vos, quod secundum hoc in ecclesia erunt plura symbola; dico quod hoc non est absurdum, quia habet symbolum apostolorum, Nicænum & Constantinopolitanum: & quia non differunt nisi in verbis, reputantur vnum. Quod autem in baptizando sit opportunum dicere symbolum commune, dico quod non est de substãtia, sed sufficit quod baptizetur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti; nec symbolum est necessarium.

EPHES. Agatho in sua epistola tenet, quod debeat tradi conuertentibus ad fidem fides sua?

CARD. Ita.

EPHES. Nos habemus dictum patrum, quod dans aliud symbolum, quam datum per vniuersalem ecclesiam, sit anathema.

CARD.

ANNO
CHRISTI
1438

ANNO
CHRISTI
1458.

CARD. Hæc sunt verba epistolæ Synod^a: Sed his qui conuerti voluerint ad veritatem, &c. & dicit, quod sit immutabilis, & quod omnibus prædicetur, & quod volens aliam fidem, habeatur infestus fidei, & reus manifeste damnatus: & qui fuerit ista confessus, reputetur in communionem nostram, & concors apostolicæ fidei: & erunt confacerdotes & comministri fidei: & his qui conuerti voluerint ad veritatem fidei, hæc professio nostræ fidei cum simplicitate cordis proferatur. Vult vt sit communis, & qui eam non tenent, sint damnati. Et hoc fuit per Concilium^b confirmatum, & tamen non profiteamur illam eisdem verbis, nec incurrimus pœnas: ex quo sumus in fide concordantes, quia diuersitas verborum non constituit aliam fidem: imo, vt quid dicatur aliud, debet intelligi ex^c intellectu. Probatur ex duobus actibus septimæ Synodi, quia Theodorus cum toto suo patriarchatu fecit vnā professionem, Tarasius aliam. Synodus^d interrogatur, an sint catholicæ. Fuit hoc nobile verbum dictum, quod hæc duæ professiones sunt vnum & idem, & nulla in eis diuersitas, sed perfecta identitas, & tamen verbis differunt: diuersitas verborum necessario non includit diuersitatem^e, quia vna res pluribus vocabulis potest nominari. Ad id quod dicitis, quod dans aliam fidem quam symbolum, sit anathema: sequeretur, quod baptizatus sine symbolo sit anathema: quod non verum est, nec diceretis. Vnde verbum aliud intelligitur de falso, vt dicitur de Nestorianis, quibus fuit datum symbolum perfidiæ: & intelligitur de symbolo corrupto & extra sensum pietatis & fidei, prout probauit per epistolas Synodi. Item debet intelligi de symbolo hæretico, vel deprauante diffinitiones patrum, prout probatur in sexta Synodo^f.

EPHES. Quod per paternitatem vestram dictum est de Agathone, non deducitur, sed ipse dicit: & si ipse non diceret, deberemus nos dicere. Nam quæ fuerunt per sanctos patres accepta, debemus admittere. Quicumque non admitteret tales professiones, ille rationabiliter esset condemnatus suppliciis æternis, vt Agatho dicit: sed propter hoc non debemus illas vt symbola recipere, nec symbola appellare. Nam secundum hoc in ecclesia erunt diuersa symbola: nec ipsemet Agatho de se dixit hoc, quod sua

Concil. Tom. 33.

Ii

^a Agatho epistola ad Constantinum imperatorem, quæ fuit instructio legatorum ad sextam Synodum, in actibus eiusdem Synodi act. 4.

^b Eisdem act. 4. sextæ Synodi.

^c id est, quod sit aliud non solum verbis, sed & intellectu veritatis.

^d act. 3. septimæ Synodi.

^e scilicet, sensus.

^f Act. 4. cit.

professio debeat tradi illis qui baptizantur: sed dixit, suam professionem debere dari omnibus vt veram & particularem, & priuatam. Nemo vnquam sub illo simbolo fuit baptizatus, nunquam lectum in ecclesia tempore sacre Missæ: sed vos habetis ostendere hoc, quod illa professio Agathonis fuerit lecta in ecclesia. Quærimus, an symbolum Agathonis fuerit vnquam traditum baptizatis, aut lectum in ecclesia. Perspicuum est, quod omnibus qui baptizantur, legitur symbolum; nec hoc est negandum: nescio si vos aliter faciatis: nunquam symbolum Agathonis fuit lectum pro simbolo communi.

CARD. Dixistis, quod ex epistola Agathonis non probaueram quæ volebam, & quod Agatho non appellat symbolum, & quod illud non fuit traditum baptizatis, nec vnquam lectum in ecclesiis: & quod requiritur in baptismo vt legatur symbolum; & quod secundum hoc essent multa symbola. Ad primum ego deduxi ex ipsa epistola, quod debet dari conuersis ad fidem.

EPHES. Hoc non iacet in epistola.

CARD. Hæc sunt verba. His qui conuerti ad veritatem voluerint, proferimus nostræ fidei ordinem cum simplicitate cordis & veritate verborum. Et subdit, quod hæc professio sit immutabilis, & prædicetur apud omnes: & cum loquitur volentibus conuerti ad veritatem, intelligitur de veritate fidei, quia de ipsa loquebatur.

EPHES. Ego ostendi, quod hoc non probasti. Agatho dicit in epistola, quod volentibus conuerti ad veritatem debeat sua professio ostendi: & hoc, quia illo tempore in partibus orientalium erant diuersæ sectæ, quia multi non credebant in Christo fuisse duas naturas: & ideo patefecit hoc.

CARD. Simpliciter Agatho dicit, omnibus profitentibus: ergo habet locum in conuersis, seu ex Iudaismo, seu ex gentilitate, seu ex alio^a: quia dicit, quod sit immutabilis, & quod teneatur apud omnes, & quod non tenentes incurrunt damnationem. Ad id quod dicitis, quod non fuit lectum in ecclesia Dei, dico quod fuit lectum in Synodo occidentali & orientali: & si non fuisset lectum, satis est mihi, quod non faciat contra prohibitionem. Nam non dicitur in prohibitione, in ecclesia, vel alibi. Vnde quæro,

^a scilicet errore.

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

an si quis in platea aliud symbolum dicat, an peccet, si falsum esset?

EPHES. Ille qui cantaret in platea, non faceret contra prohibitionem.

CARD. Ibi dico falsum *?

* id est, potestne dici falsum in platea?

EPHES. Semper prohibitum est, etiam antequam hæc prohibitio fuerit prolata.

CARD. Numquid incurreret istam pœnam ille qui crederet in se, & non cantaret?

EPHES. Incurreret, quia duplex est diffinitio pœnæ, & duæ sunt pœnæ. Primo, expresse prohibet in symbolo aliquid mutare. sic determinat sancta Synodus^b: Nemini liceat aliam fidem scribere, sapere, vel docere. sed hæc omnia respiciunt ad mutationem syllabarum & dictionum. Deinde seorsum illa diffinitio condemnat eum qui saperet contrariam fidem. nam sequitur, quod si inueniretur, qui saperet dogmata Nestorii, sit condemnatus. Ergo duplex diffinitio est, & duplicem ponit condemnationem: seorsum prohibet mutari symbolum, seorsum qui sentirent contraria. Si tempus pateretur, legeretur diffinitio.

^b Concilii Ephesini par. 2. act. 6.

CARD. Scio illam. Tua paternitas fatetur, quod vbi- cumque symbolum falsum proferatur, siue publice, siue priuatim, incidit in constitutionem hanc. Ex hoc habeo, quod hæc lex intelligitur vniuersaliter, siue locutio fiat in ecclesia, vel alibi.

EPHES. Non simpliciter ponitur, sed dupliciter.

CARD. Satis est mihi, quod vbi- cumque dicatur, incurritur pœna.

EPHES. Prohibitiones reperiuntur separatim: legatur diffinitio, quia & nos debemus separatim intelligere.

CARD. Placet, legatur diffinitio.

AND. Fuit lecta diffinitio his verbis: His igitur recitatis.

^c Concilii Ephesini par. 2. act. 6.

CARD. Notetis, quod non dicit, lecto symbolo: vnde prohibitio respicit omnia lecta, & diffinitiones, & symbolum. Vnde respicit & diffinitiones, & omnia alia: quia si prohiberetur fieri aliud symbolum, prohiberetur fieri alia diffinitio: quod est falsum.

EPHES. Idem est symbolum & diffinitio.

CARD. Imo differentes sunt. Hoc habetur manifeste, quod Concilia fecerunt diffinitiones, non symbola.

Concil. Tom. 33.

Ii ij

EPHES. Nonne patres secuti sunt primum symbolum, & eos qui auderent aliud symbolum, anathematizarunt, vt expresse dicit Vigilius papa Romanus ad Eutychem patriarcham Constantinopolitanum? & legatur. ANNO
CHRISTI
1438.

CARD. Cum hæc prohibitio concernat & symbolum & diffinitiones, cur factæ sunt aliæ diffinitiones diuersæ in verbis? Et si quærat, quare sint factæ diuersæ diffinitiones, & non diuersa symbola: dico quod non fuit necessitas cumulandi ita in symbolis, sicut in diffinitionibus, & visum est primum symbolum sufficere. & non sequitur: Non fecerunt; ergo non potuerunt facere. Deinde probaui, quod alia symbola fuerunt facta, sicut Tarasii^a: & dico, quod in quarta Calchedonensi & quinta non fuit factum symbolum, eo quod patres viderunt, quod mores illorum temporum potuerunt præcidi per diffinitiones. Sed ecclesia Romana videns, quod error ille processionis Spiritus sancti non poterat sedari, nisi per frequentem cantationem, ideo fecit apponi illud verbum in simbolo. Et certe verbum *θεοτόκος*, id est, Dei genitrix, potuisset addi per quartum Concilium: alias sequeretur, quod vnum Concilium posset alia Concilia ligare, & nos possemus ligare sequentia: quod est contra omnem rationem naturalem & politicam, quod in rebus^o positiuis possit vnum Concilium alii legem imponere. Ad id quod dicitis de diffinitionibus, ego lego. Primo prohibet, ne proferatur alia fides quam in Nicæa: & sic habet locum etiam in futuris Conciliis, quod non possit mutari fides. Secundo ponit, vt conuertentibus ex Iudaismo & gentilitate detur.

^a Symbolum
Tarsii patriar-
che Constantinopolitani,
de quo in 7.
Synodo act. 1.

EPHES. Legatur.

^b Concilii E-
phesini par. 2.
act. 6.

AND. Hæc verba lecta fuere. His lectis^b terminauit sancta Synodus, aliam fidem licere nemini proferre, seu conscribere vel componere, præter diffinitam in Nicæa per patres ibi conuentos. Hos qui auderent aut componere fidem aliam vel volentibus conuerti aut ex gentilitate, aut ex Iudaismo, aut ex alio; hos, si sint episcopi ecclesiæ, priuatos esse episcopatu, clericos clericatu: laici anathematizarentur. Demum legit hoc modo. Sic deprehenderentur alii, siue episcopi, clerici vel laici, aut sapientes vel docentes aliter, quam in prolata expositione per Charisium de humanitate vnigeniti filii Dei, quod sub-

ANNO
CHRISTI
1438.

iaceant sententiæ huius sanctæ Synodi, & episcopus ab episcopatu, clericus a clericatu priuetur: laicum excommunicari volumus.

CARD. Ergo secundum verum intellectum prohibetur falsa fides, & priuatim & publice, & priuatis: sed vera non prohibetur nec in publico, nec in priuato, nec in vniuersali, nec in particulari. Adde quod hoc quod dicitur, volentibus conuerti non detur alia fides, necesse debet intelligi de contraria per tres rationes. Primo, quia vt dicit Hilarius, intellectus verborum non ex verbis, sed ex causa sumitur: propter quam causam Synodus apposuit hanc prohibitionem, quia quidam Iacobus discipulus Nestorii tradidit diuersam fidem, & propter hanc causam fuit adiecta prohibitio. Secunda ratio, quia sequeretur magnum inconueniens, prout vultis intelligendo, quia eadem pœna puniretur hæreticus & catholicus, si catholicus vnum verbum adderet. Hoc videtur absurdum, quod similis pœna sit catholicis, vt hæreticis. Tertio, nonne Concilium^a Calchedonense dicit, illos incurrere pœnam, qui deprauant sententias patrum, non qui exponunt?

EPHES. Patres cum reperirent, ab imperatoribus fidem exponi, non admittebant: imo patres clamabant: Nemo faciat vllam expositionem, nec recipiatur, nisi vt patres Nicææ fecerunt. tantum reuerenter se habuerunt ad fidem illam, vt nec priuatam expositionem admitterent: & cum aliquis voluisset fidem mutare, dicebant: Sufficit fides patrum, plus exponere non possumus. Tandem imperatores instantes id fecerunt, verumtamen & cum reuerentia exponentes: & reperitur ibi symbolum patrum vt fundamentum, vt ostenderent illud sequi in verbis & in sensu. Demum deductio & eorum dogmata. Et cum accusarentur, quod Leonis epistolam admiserant, responderunt imperatori, non admisisse fidei explicationem, sed epistolam vt declarantem^b. Hoc non prohibetur, vt extra textum declaratur veritas, vt hæretici erubescant: qui si quieti starent, non essent opportuna declarationes, sed sufficeret symbolum: propter hæreticorum autem audaciam expedit vt declarationes suscipiantur, quæ per sanctos patres factæ sunt. Sic tertium Concilium admisit Cyrilli epi-

^a In allocutione ad Marcianum imperatorem in actis eiusdem Concilii parte 1. cap. 1. & actione 7. in diffinitione, de qua supra supra hac eadem collatione.

^b Locis supra citatis. Ex quibus deducit hæc Ephesus de Marciano imperatore & eius locum tenentibus & indicibus in Concilio Calchedonensi.

stolam, non vt commune symbolum, sed vt declarationem. Hæc dicit Synodus^a clamans imperatori.

^a In allocutione citata.

CARD. Respondeo, & voluistis totum legere, & non euacuastis dictum meum de declaratione Calchedonenfis Concilii, per quod declaratur, quomodo hoc verbum intelligitur: quia quæstio stat, quod prohibitio referatur ad deprauantes fidem, & non ad declarantes. Cum fundatis vos in clamore eorum qui erant pro imperatore, fundetis vos in alio clamore: quia cum locum tenentes imperatoris quærent vt fieret declaratio, dixit Synodus: Addatur symbolo θεοτόκος: his verbis dicentes: Ista fides patrum est; diffinitio Deo placuit; hæc fides orthodoxorum est: fides fraudem non patitur. Sancta Maria^b theotocos scribatur in symbolo. Tota Synodus hæc dixit. Ergo non erat prohibitum fieri, quia id non fuisset petitum.

^b Id est, Dei genitrix, pro intelligentia vide acta Concilii Calchedonenfis supra sæpius cit. act. 4. & 5.

EPHES. Fuerunt Ægyptii.

CARD. Omnes, præter Romanos præsidentes papæ, & aliquos: vnde maxima pars¹⁰ voluit.

EPHES. Quare non fuit additum?

CARD. Quia de eo non fuerat dubitatio. Fuerat & ante decisum, Mariam esse θεοτόκον: sed tunc dubitabatur, an Christus esset in duabus naturis: hoc volebant declarare.

^c Et si dicatur, quare non persistuerunt in quæstione, ne fieret alia diffinitio de duabus naturis in Christo: respondetur, quod tandem iurum est in sententia præsentium, iuxta epistolam sancti Leonis, vide actionem 5. Concilii Calchedonenfis.

Et si dicatur, quare non fuit quæsitum, Romæ episcopi clamabant, quod non fieret alia expositio: & tamen fuit facta, quia melius consulti assenserunt voluntati præsentium. Factæ sunt igitur semper declarationes, & licet ecclesiæ semper facere: nec bene dictum est, quod quasi coacti fecerunt, cum ex his parum illi Concilio Calchedonenfi deferat, dicens, patres permisisse compelli. Et certe illud non fuisset tentum pro Concilio, sicut non fuit tentum secundum^d, vbi vis & compulsio Dioscori adfuit. Item textus dicit: Iustæ persuasioni vestræ assentimus. Ad id quod dicitur, quod Cyrillus & Agatho non exposuerunt, ego habeo expresse, quod Cyrillus exposuit fidem. hæc sunt verba: Quæ compendiose fides Nicæna continet, Cyrillus latius exposuit. Et Leo exposuit. dicitur sic^e: Beatissimi papæ Leonis dicta, quæ fidem exponunt contra errores Eutyichis. Et dicit quod propter errorem licet exponere, & non tam Leoni, sed & Flauia-

^e Hæc habentur actione 4. Concilii Calchedonenfis in subscriptionibus & act. 5. in diffinitione.

no, cum dicitur hoc modo: Martyr Flavianus bene fidem exposuit.

AND. His dictis, finis verbis est datus, ac perlibenter assurreximus hora iam tarda.

NOTÆ AD DVODECIMAM COLLATIONEM.

¹ *Audias.*] Vides lector, quam aptæ & quam ad rem sint responsiones cardinalis. Græcus tamen scriptor penitus eas omisit, dicens sessione 14. *Cardinalem nullum dicendi finem fecisse, & sic dimissam esse Synodum.*

² *Subdit.*] Scriptor non per extensum retulit. Nam hæc sunt verba textus loco citato: *Qui hucusque consistere debere censet eos qui fidem defendere cupiunt, maxime hoc præceptum hæreticis promulgare debet, &c.* vt ipsi scilicet nil addant falsi: non autem sanctis patribus & Conciliis, ne contra falsitates hæreticorum nil explicent, seu addant.

³ *Thorson.*] Colossensis vim facit in verbis Græcis Concilii Ephesini parte secunda, actione sexta, vbi prohibet *ἐπιφανίστην* (quæ non percipiens Latinus scriptor, Latinis characteribus descripsit Thorson) id est, alteram fidem, & sic contrariam.

⁴ *Symbolum.*] Confuse vel ab interprete relata vel transcripta disputantis Ephesii verba hunc habent sensum. Dixi aliam fidem necesse esse intelligi falsam, quia vna tantum fides est vera: sed aliud symbolum non est necesse intelligi falsum, sed etiam verum, mutatum in dictionibus quantumvis veris. Prohibendo igitur Concilium Ephesinum aliud symbolum, non solum prohibet aliud falsum, sed etiam aliud verum, & diuersum in dictionibus tantum vel expositionibus in eo insertis.

⁵ *Fides.*] Arguit Ephesium: quia in Concilio Ephesino non prohibetur aliud symbolum, sed alia fides, vt iam ante sæpius dixerat cardinalis.

⁶ *Videamus.*] Epistolam scilicet Hadriani papæ I. in septima Synodo actione secunda: cuius epistolæ partem Ephesius non agnoscit, quia de promotione Tarasii laici contra Canones, nil de ea apud Græcos fuerat de Latino translatum, vt ait Anastasius bibliothecarius in fine proœmii octauæ Synodi, & in nota marginali ad eandem epistolam actione 2. septimæ Synodi. Vide eundem Anastasium in septima Synodo apud Baronium annalium tomo 9. anno 785. num. 28.

⁷ *Dupliciter.*] Id est, separatim prius prohibet mutationem verborum, secundo sensus. Sed hæc distinctio non suffragatur Ephesio, vt eum perstringit cardinalis.

⁸ *Prohibetur.*] Prohiberetur etiam alia diffinitio: quod est manifeste falsum. Sicut igitur verum est, non fuisse prohibitam aliam diffinitionem: ita verum est, non fuisse prohibitum aliud symbolum.

⁹ *Positiuis.*] Supposito enim quod dogma sit verum & catholi-

cum, ad ius positivum pertinet quod apponatur, vel non apponatur in symbolo.

¹⁰ *Voluit.*] Probat Iulianus cardinalis, quod quamvis non fuerit additum symbolo verbum Dei genitrix (quia, ut subdit, non erat tunc necesse) tamen maxima pars patrum iudicabat, quod posset addi. Ergo colligitur, quod existimabant additionem posse fieri. Vide actionem s. Concilii Calchedonenfis.

ANNO
CHRISTI
1438.

COLLATIO DECIMATERTIA.

DIE VIII. DECEMBRIS.

Disputatur, utrum tantummodo novæ professiones fidei continentés contraria symbolo & fidei, reiiciendæ sint: an vero etiam non continentés contraria.

AND. DIE VIII. præsentis mensis cœpit imperator in medium hæc verba proferre.

IMPER. Reuerendissime pater, quia pridie postquam recessimus, misi ad dicendum sanctissimo domino papæ, quod modus servatus non placet deputatis, & impediuntur, & non dicunt quod volunt. Nam dicunt pauca, & vos multa replicatis; & nostri non possunt dicere quæ volunt: & propterea nuntiaimus beatissimo domino papæ, ut talis modus tollatur de medio, ut fiant breves responsiones: & quod sua sanctitas dixit, quod hoc sibi placebat, & quod ita ordinaretur de cetero: nihilo minus deputatis pro parte nostra visum est, ut ipsi dicerent hodie quidquid volunt. Non videatur vobis extraneum, nec nos facere contrarium.

CARD. Quia sum servitor imperatoris, fiducialiter loquar tuæ serenitati. Tua serenitas dicit, quod impediuntur vestri. Patientes fuimus, & nunquam impediimus, quod non dicerent: & si quod plus dictum est quam sibi videbatur expediens, dictum est ad declarandam veritatem: quia de necessitate est, quod respondens plus dicat quam qui arguit, quia plurimæ occurrunt responsiones. Et cum petieritis, ut per quæsitæ brevia & responsiones procederetur, & concessum sit, & adinvicem conclusum, nunc videmini variare, & illud destruere. Dicant, si placeat, & forte respondebitur ita breviter propositis. Si autem dicunt continue, continue respondebimus antequam

ab